

ВСЕ РОЗПОЧАТИ ?
ЗАНОВО ?

ЛЮДМИЛА
КОГУТ

Людмила Когут

Якби все розпочати заново?

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22108797

Мультимедійне видавництво Стрельбицького:

Анотація

Захоплива розповідь про кохання і хитросплетіння людських стосунків упродовж довгих десятиліть, про чарівні витівки веселої фантазерки долі, часом щедрої на подарунки, а інколи подібної на злющу даму, цілком позбавлену доброти і почуття гумору. Разом з героями ви поринете в цікаву подорож у минуле зі щасливим поверненням у сьогодення, замислюючись... А якби все довелося розпочати заново...

Содержание

Частина 1	4
Частина 2	16
Частина 3	32
Конец ознакомительного фрагмента.	34

Людмила Когут

Якби все розпочати заново?

Частина 1

Павутина подій

*Вона прийшла непрохана й неждана,
І я її зустріти не зумів.
Вона до мене впливла з туману
Моїх юнацьких несміливих снів.*

*Вона прийшла, завітчана і мила,
І руки лагідно до мене простягла,
І так чарівно кликала й манила,
Такою ніжною і доброю була.*

*І я не чув, як жайвір в небі тане,
Кого остерігає з висоти...
Прийшла любов непрохана й неждана,
Ну як мені за нею не піти?*

Василь Симоненко

Актова зала поволі заповнювалася. З неймовірною швидкістю з тихого барвистого людського квітника ставала схо-

жою на дзижчащий вулик, в якому з дикими криками від захоплення кидались одна до одної святково вдягнені дівчата, дівиці, жіночки. Хлопці ж, парубки та чоловіки зустрічали своїх знайомих більш стримано, поважно потискуючи один одному руки та дружньо поплескуючи по плечах. За короткий час у приміщенні утворився некерований безлад зі сміхом, вересками, зойками і гучними гупаннями сидіннями крісел...

У школі була довгоочікувана зустріч однокласників. І цим пояснювалось усе. Нарешті всі зручно розсілись і поволі затихли. На сцену вийшов директор школи.

Це був імпозантний і гарний чоловік, на якого із захопленням дивилося все жіноцтво, присутнє в залі, починаючи з його відданої заступниці і правої руки Євгенії Михайлівни Кисіль, усіх решта вчительок, сьогоднішніх старшокласниць, колишніх випускниць і закінчуючи невибагливими прибиральницями, які скромно вмостилися в останньому ряду шкільної актової зали, сиділи тихенько, як сірі мишки в морі, та із задоволенням і неприхованим зацікавленням споглядали святкове дійство, на яке вони прийшли з власної волі, а не з примусу.

...У навчальному закладі панувала атмосфера дружньої співпраці та активного колективного життя, що в подібних освітянських установах траплялося не так часто. Безперечно, у цьому була заслуга мудрого керівництва Віталія Андрійовича Кондратюка, якого позаочі всі ніжно називали

«Наш Вітьок» або «Кіндрат».

Після його короткого та ненудного виступу розпочався святковий концерт, на якому демонстрували своє незгасле молодече завзяття випусники попередніх років і теперішні школярі. Емоційно налаштований зал сприймав виступи на ура. Всі були щасливі та піднесені.

По закінченні урочистої частини та концерту веселі випусники згуртувалися по своїх класах та голосною і різнокольоровою юрбою пішли в «придворний» ресторан. Дирекція школи постійно використовувала його для проведення випускних вечорів, відзначення днів народження, ювілеїв та інших визначних подій, які згуртований і «перевірений у боях» учительський колектив відсвятковував за спільною чарчиною. Шеф ресторану був найближчим другом керівника навчального закладу. І це все пояснювало. Ресторан мав великий прибуток, а колектив школи – надзвичайну приємність. Вигода була взаємною...

Клас, про який мовиться, залишив стіни школи п'ять років тому.

І от тепер за урочистим столом зібралися люди, в яких за спиною вже був певний життєвий досвід. Більшість із них закінчили навчання в інститутах, технікумах, училищах, а хлопці відслужили армію і почувалися справжніми чоловіками.

Тамадував у них, як повелося з давніх-давен, староста класу. Він упевнено сидів поруч зі своєю дружиною, яка ко-

лись вчилась із ним у школі. Одружились вони два роки тому. Загалом же з цього класу побралися п'ять пар. У такий визначний ювілейний день вони всі були присутні. Решта з однокласників, хто був одружений з «чужинцями», прийшли на вечір без своїх «подружніх тягарів». Та й ті однокласники, які ще не встигли зв'язати себе намертво тісними путами Гіменея, на цій вечірці так само були без пари. Забава мала надзвичайно своєрідну емоційну тональність. Всі занурилися у спогади веселого юнацтва, сміялись, «дерли один з одного лаха». Майже в усіх була компанія для танців і пиття чарки «на брудершафт», симпатія для поцілунків і, можливо, ще для чогось (після закінчення торжества), бо всі вже вирости і те, що «заборонялось» колись, тепер було у самий раз.

Як на вечірці зменшувалося кількість пляшок з горілкою й вином, то розмова ставала відвертішою, голоснішою, теплішою. Згадували, як «Вітьок» прийшов до них у школу, коли були у старших класах. Тоді молода завучка, як вони з теплотою говорили про неї «Женька Кісилиха», викладала хімію. Вона прийшла у школу на декілька років раніше, ніж «Вітьок».

Освітнянські заклади – здебільшого складна, пльоткарська і майже завжди заздрісна та скупа на доброту і щирість жіноча трясовина. А тут для шкільного жіноцтва, як щедрий дарунок долі, на горизонті раптово з'явився вродливий молодий чоловік. Розумний, веселий і енергійний. І зовсім не

випадково темна і терниста дорога шкільних коридорів без манівців привела прибульця до найбільшого світлого кабінету. Година його олімпу пробила досить швидко. Без великих зусиль «Вітьок» з тісної та галасливої вчительської пересів у зручне директорське крісло на зміну старій шефовій, що йшла на заслужений відпочинок, відчуваючи у спину потужний виштовхувальний подих активного новачка.

Він дуже вдало і вчасно вписався в колектив. Школа була нова, склад учителів – молодіжний, здебільшого жіночий. «Вітьок» доповнив його своїми вчительськими кадрами і розбавив міцним чоловічим духом.

Уже на початку навчального року поріг школи переступили новий історик, фізик, воєнрук, учителі праці, креслення, фізкультури і вседисущий та пролазливий завгосп. Так у школі запанувала атмосфера суцільної закоханості. Невидимі, але фізично відчутні флюїди любові, як легкі кольорові метелики, зворушливо літали та майоріли по усіх шкільних закамарках. Жінки-вчителі на очах перетворились із занедбаних «учителюх» в сучасних «учителиць». І коли стара директриса прийшла до них на чергову забаву, то не впізнала свій колектив. Там вирувало нове енергійне життя.

Старшокласниці так само жваво та із симпатією заглядали на нових учителів-чоловіків, які недавно закінчили університет і підходили їм як об'єкти для любовного захоплення. В усіх грала молода гаряча кров!

Історик Ігор Микитович на випускному вечорі закохався у

випускницю Лілю Євтушенко і зараз, через п'ять років, сидів поряд із нею, своєю дружиною. Перший рік після закінчення школи вона ніде не вступила вчитись, а далі її суцільно захопив вир кохання. Через рік неймовірного любовного шалу вона поспішно вийшла за нього заміж, через півроку народила сина. Наступного року привела на світ ще одного. І от тепер Ігор відчував себе запишаним батьком родини, а «Руда Лілька» – гоноровою сімейною матроною, яка була в декретній відпустці по догляду за дітьми.

Дружина старости класу з цього приводу незлобно пожартувала:

– Лілю! Мамуся ж ти наша багатодітна! Та вже не дивись ти навколо таким козирем, не задирай високо голову, щоб часом корона не злетіла. Хоч злегенька опусти вниз свій носик, бо ще трохи і ти або зашпортаєшся і впадеш, або, навпаки, від запаморочення голови злетиш у хмарки. Зглянься над нами, грішними та приземленими, і повернись до нас!!!

Усі засміялись, а Ліля, не образившись, зреагувала досить миролюбно:

– Та біля вас я, біля вас! Не дасте багатодітній мамі й позадаватись трошки! Прошу вас, тільки не дуже заздріть, бо це не так вже й легко мати купу хлопів у хаті. Ото один раз як розслабишся, а потім – другий, то радієш і регочеш від щастя решту свого життя!

– Лілько, вже так дуже не прибідняйся. Ми в курсі, що мати дітей – не мед їсти. Та нас усіх чекає таке. Ми ще на-

родимо також. Правда, дівчата?

– Ой! Не знаємо, не знаємо! Як хлопці нам допоможуть, то може і приведемо діточок на Світ Божий. А як ні, то нічого вже не зробиш...

І далі жартували та сміялись...

Руду Лільку обняв її чоловік і щось прошепотів на вухо.

– Ігоре, ти намовляєш її на дівчинку? Та хай хоч ті розбійники підростуть!?

– Ні, дівчатка, з поповненням ми трошки перепочинемо. Правда, Лілюсю?

– Так, Ігорчику. Але подивись, які вони заздрісні і недобрі! Так і хочеться на зло їм усім народити дівчинку!

Лілька була конопатою, мала волосся яскраво-вогняного кольору. Та цей, здавалось би, недолік, не завадив їй відхопити чорнявого високого красеня і бути в нього коханою «лялькою», як він ніжно називав її вдома. Але факт, що вона, така руда, найперша з однокласниць вийшла заміж, викликав не один раз принизливі розмови поза її спиною, які мимоволі доходили до неї. Порпання в її простирадлах нервували Лільку, і коли хтось із знайомих дівчат недобре пожартував, що вона швидко із шкільної партії опинилась у чужому ліжку, то вона, захищаючи себе, дала відповідь навідріз і без найменшої делікатності:

– Нічого дивного в цьому немає, бо хороших дівчат розбирають ще цуценятами, а всі решта залишаються просто сучками.

Отримавши такого словесного ляпаса, охочих зухвало жартувати над нею більше не було. З часом більшість дівчат-однокласниць повиходили заміж, то ранній шлюб Рудої Лільки залишили у спокої.

Одружені однокласники після закінчення школи товаришували сім'ями. У старости завжди в заступниках була Люба Батіг. Вона вийшла заміж за однокласника Ореста Коваленка. Поряд з ним сиділа довговолоса білявка Орися Сліпець зі своїм чоловіком Мартином Говірким. То була найбільш цікава подружня пара в їхньому шкільному товаристві. Зовнішньо гарні обое. Вона екзальтована і завжди сексуальна. Вбиралась винятково у спокусливий одяг, яскравий, напівпрозорий, який, як магніт, притягував погляди і чоловіків, і жінок. Під цими перехресними зацікавленими поглядами вона почувалася пречудово, а від почуття своєї сильної жіночої харизми була ще більш балакучою та веселою. Вона була жінка-вамп, жінка-зірка із чудовим почуттям гумору, а він – мовчазна зануда «із сумно повішеним носом» над чорними вусами. Мартин оживав у розмові лише тоді, коли говорили про якісь матеріальні речі, які його раптово зацікавлювали. Але тільки-но миналась тема, яка зачіпала його меркантильні інтереси, він одразу ж згасав і, широко зіваючи, смикав за рукав дружину та, гугнявлячи в ніс, говорив:

– Орисю, пішли вже додому, бо мені завтра рано вставати.

Вона нервувалась. Їй хотілося ще посидіти між людьми, посміятись, випити чарчину і потанцювати. Мартин же ста-

вав зовсім інертним і не проявляв ніякої зацікавленості до загального галасу. Та раптово знову оживав, коли тема нової розмови була дотична до його інтересів. Він майже ніколи не пив з ними, тому що завжди був за кермом. Навіть на цю першу ювілейну зустріч приїхав на своєму новенькому «Запорожці». В їхньому шкільному товаристві на той час ще ніхто не мав автомобіля. Це була неймовірна розкіш, яка викликала заздрощі в оточуючих. Дівчата з цього приводу глузували з Ориси:

– Ну, Сліпчиха, ти ж і балувана! Живете ж зовсім поряд! От скажи, чого ти запрягла Мартина приїхати на забаву своєю машиною?

– Та йому й чарки понюхати не можна! І яка для нього радість з такої вечірки?

– Сліпчихо, ти просто егоїстка!

– Ні, дівчата, Орися таки молодець. Погодьтеся, це треба мати неабиякий хист або, напевне, вроджений талант, щоб так мудро керувати чоловіком.

– Так, бо таку гарну блондинку треба носити на руках, а на шию вона вже видряпається та сяде сама. От дивіться, ми все пішечки та ніжками, а вона – тільки на машині. Наша ж ти королево!

Орися віджартовувалась, а коли хлопці пішли на перекур, то відверто пояснила:

– Дівки, припиніть! У кожній сім'ї є свої нюанси, так і в нас. Коли він перехилить чарку, то моя любов в одну хвилину

переходить у ненависть! Так що мені більше на руку, коли він тверезий, тому ми їдемо на забаву машиною. Бо він добре знає мою думку щодо п'ятики. Я вас попрошу, не чіпайте більше цієї теми при ньому, бо це наша невелика проблема. Він зараз нічого не говорить, а потім удома безжалісно висмокче з мене всю кров, і мені буде несолодко. Та й потім... Це на тверезу голову він німий та й німий, а п'яний – ну чистий вар'ят. Плете не раз такі дурниці, що страх Божий!

Прізвище (Говіркий) було наче насмішкою над його мовчазною вдачею. Мартинові більше б підходило прізвище Мовчун або Німий, як влучно приштампувала йому кохана дружина. Усі дівчата з класу дивувались, коли Оріся ніби здуру вийшла за нього заміж, бо за складом характеру вони зовсім не підходили одне одному. Хіба що мали велику схожість у фінансових питаннях. Тут вони були, наче брат і сестра. І цікаво було те, що Оріся постійно була його «босом». Можливо, і заміж за нього вийшла тому, що він був зручним об'єктом, піддатливим для її керівництва. Їй подобалося ним потурати, думала, що так буде завжди! Але це тільки другий рік, як вони побрались. Життя покаже своє. Може, і Мартин виставить ріжки, зубки, хто його знає. Далі буде видно. Так дівчата говорили між собою. Але поки що Оріся Сліпець і Мартин Говіркий виглядали щасливими.

Біля них сиділа також дуже інтригуюча пара. Наївно-дитяча, пухкенька, невисока чорноволоска з блакитними очима Ромця Заяць та її чоловік – високий світлочубий Юр-

ко Іванчишин. Зовнішньо вони зовсім не підходили один одному. Зустрічались і побрались, коли він відслужив армію. Вона любила його ще зі школи, чекала з армії. Для неї не було інших хлопців, і вона таки «зробила» його своїм чоловіком. Коли вона домоглася свого, дівчата жартували:

– Ромцю, ти діяла точнісінько за принципом: мені чужого не треба, але своє я візьму, чиє б воно не було і його б мені не вартувало.

У школі Юрко зовсім не звертав на неї уваги. Незважаючи на це, вона, енергійна маленька чорнява «пампушечка», була наполегливим завойовником серця білявого здорованя. І, як не дивно, Ромця вийшла сміливим переможцем у цій війні сердець. Вона й досі дивилася на нього закоханими очима підлітка, а не дорослої жінки-дружини, кліпала довгими віями і кивала головою на знак згоди з кожним його словом. Це виглядало смішно. Дівчата кепкували з неї:

– Ну чим Юрко міг так узяти тебе у свою владу та покірливий полон? Іншої думки, ніж у нього, в тебе нема і бути не може. Це просто якась дивина!

Ромця не мала на це відповіді і червоніла. В їхньому домі він був світла голова, а вона – тепла і чутлива душа.

...Забава була в самому розпалі. Радісні та задоволені хвилюючою зустріччю зі шкільними товаришами, вони сиділи за святковим столом поряд із директором школи.

Історик Ігор був давнім другом «Вітька», ще з універу. Нині вони сиділи разом, плече-в-плече, зручно вместилися

незмінна пасія директора і завуч в одній особі – «Женька Кісилиха». До інших колег і випускників Віталій Андрійович підходив тільки із ввічливості, виявляючи свою повагу і толерантність.

Промайнула забава... Ніби й не було.

Частина 2

Дивний пасьянс

*Ну, скажи, хіба не фантастично,
Що у цьому мареві доріг
Під суворим небом, небом вічним,
Я тебе зустрів – і не зберіг?
Ти і Я – це вічне, як і небо.
І доки мерехтітимуть світи,
Будуть Я приходити до Тебе,
І до інших йтимуть горді Ти.
Як все це буденно, як це звично,
Скільки раз це бачила Земля...
Але ми з тобою, ми не вічні!
Ми з тобою просто – Ти і Я.
І тому для мене так трагічно
Те, що ти чиясь, а не моя!*

Василь Симоненко

Як буйні вітри навколо світу, промайнули наступні п'ять років. Зупинити час неможливо. Стрімкою рікою незліченних хвилин він линув далі й далі.

...І от уже за спиною кожного з них був новий шматок життя. Невеликий відбиток від минулих подій відобразився на зовнішності присутніх.

У деяких чоловіків з'явилися лисини, у багатьох жінок – зіпсувалися фігури. Хлопці віджартовувались, що лисина –

це галявина, витоптана мудрими чоловічими думками. Дівчата ж, голосно сміючись, відстоювали свої права безкарно мати трохи зайвого тіла на гладких боках. Але загалом усі виглядали зовсім не зле. Настрій був пречудовий.

І знову голосні вигуки в актовому залі школи, верескливі й ойкання жінок, виважене басіння чоловіків, перекури біля центрального входу та, за старою звичкою, в туалетах, а потім урочиста і довгождана хода в той же славний ресторан.

За кожним столом зібралось своє товариство, але вже не таке велике, як на попередньому ювілеї. З роками всіх вперто й наполегливо засмокувала рутину, проблеми, життя...

В їхньому класі незмінним було ядро – подружні пари: Руда Лілька та історик Ігор, Оріся Сліпець та її мовчазний благовірний Мартин Говіркий, Люба Батіг та Орест Коваленко, Юрко Іванчишин та Романа Заяць і староста класу Олег Кішка та Ірина Гаркава.

Усі жінки змінили свої дівочі прізвища на прізвища чоловіків, але у класному товаристві їх називали так, як у давні шкільні роки.

Директор «Вітьок Кіндрат» із своєю «Кісилихою» більшу частину забави просидів у складі вчителів і лише декілька разів підійшов до їхнього столу. Хоча раніше в цьому товаристві він часто проводив своє дозвілля разом із завучкою, яка тепер була його новою законною дружиною. Доля внесла значні корективи в його особисте життя. Те, що він колись приховував від цікавих сторонніх очей, стало відомо всім.

...Скандал, пов'язаний із Віталієм Андрійовичем та Євгенією Михайлівною, набув широкого розголосу.

Коли більш ніж п'ятнадцять років тому він прийшов учителювати у школу, то вже мав дружину Дарину і двох синів. Діти були ще маленькими, за ними доглядала теща і його мама. Дружина також працювала в освіті, але у вищій школі. Побралися вони в університеті. Справили гучне студентське весілля і до закінчення навчання подарували своїм батькам живу ляльку чоловічого роду, а самі продовжували вчитись. Після університету зробили знову великий подарунок своїм предкам – другу маленьку ляльку, також хлопчика. У декретній відпустці Дарина зовсім не була, а своїм батькам, свекрусі та свекрові влаштувала веселе життя. Діти були повністю під їхньою опікою. Мама Дарини жартувала:

– Добре, що хоч не кажеш нам дітям цицьки давати!

Тому, що Віталій і Дарина були одинаками у своїх батьків, старі тішилися внуками і пильнували їх, як найбільші цінності цього тлінного світу. Ходили бавити дітей по черзі, а як малі трохи підросли, то забирали їх до себе додому і привозили до рідних батьків тільки на вихідні. Іноді й тижнями молоді тато і мама не бачили малюків, займаючись своїми особистими справами, спілкувалися з дітьми та батьками лише по телефону. Молодим батькам жилося чудово, вони мали повну волю у своїх діях. Належали тільки одне одному та установам, де працювали, швидко набирали обертів, роблячи кар'єру. Дарина закінчила аспірантуру та залишилась у

рідному «універі», а Віталій успішно керував школою.

Сумлінна помічниця і його права рука, завуч Євгенія Кисіль, також на той час мала чоловіка і дві доньки. Здавалось би, люди живуть нормальним подружнім життям.

А ні!!! Доля розкинула перед ними дивний пасьянс і несподівану комбінацію цікаво викладених життєвих карт, які кардинально змінили існування цих сімей.

Важко було зрозуміти, як усе це сталося. Але на все Божа воля. Як склалось, так склалось...

Данило Кисіль працював у сфері, далекій від освіти. Щоденні оповідки дружини Євгенії про школу, розклад уроків, учительські плітки та інші маленькі інтриги йому були геть ні до чого. Ці розмови ніби притрушували його порохом учнівських зошитів, інколи він хотів аж стріпатись від непотрібної інформації. Та цього невидимого морального спротиву вона не зауважувала і ще щільніше обмотувала його паутиною нецікавого чужого життя. До слова сказати, цей словесний дріб'язок не дуже заважав їхньому нормальному подружньому співіснуванню.

Але в кожній людини хоч один раз у житті буває якийсь фатум. Так і в них.

...Одного разу директор запросив сім'ю Кисилів та товариство історика Ігоря до себе додому на зустріч Нового року. Сім'я Віталія жила в невеликому приватному будиночку, який після весілля молодят подарували їхні батьки. На той час такий будинок вважався великим маєтком.

Новий рік зустріли весело, з танцями та різними забавами. Діти були порозпихані до дідів, бабів, і молодому товариству нічого не заважало відірватися від буденності та потрапити у святкову ейфорію. На цій вечірці вперше побачились і познайомились Данило Кисіль із дружиною директора – Дариною. І якщо серце – це двері кохання, то очі – дзеркало душі. Весь вечір вони не зводили один з одного зацікавленого погляду. І навіть більше, ніж приглянулись. У кожного в серце влучила маленька любовна колючка, яка постійно ятрила.

З того новорічного вечора їх переслідувало нестримне бажання бути разом. Вони з нетерпінням чекали наступних зустрічей і робили все, щоб таких приводів було більше. Потаємна любов почала будувати мости там, де їх не можна зводити. Але, на великий подив, у багатьох випадках такі споруди стоять довго, міцно і непорушно, якщо кохання є справжнім. Та простій людині отак зразу важко зрозуміти, яке це кохання, тим паче розгадати, справжнє воно чи ні. Неможливо з'ясувати і його походження. Від заобрійних печерних часів до сьогодні ще ніхто не зміг розтлумачити сутність цього почуття. Ніхто не знає, звідки воно раптово з'являється і куди зникає...

Директорові, правду кажучи, також віддавна подобалася його заступниця – Євгенія Кисіль. Він спілкувався з нею щодня і так звик до її товариства, що у вихідні йому весь час кортіло зателефонувати, щоб хоч на мить почути її голос. Він

ледь стримував себе, щоб цього не зробити.

Спочатку вони збиралися на різні забави великим товариством, а потім їм було комфортно лише вчотирьох. Так тривало декілька років, поки в їхніх душах не назбиралася достатня кількість любовного трунку, від надлишку якого вони просто пропадали. Перше зітхання їхнього кохання було останнім зітханням їхньої мудрості. І правильно говорять, коли кохання заходить у двері, то розум вискакує через вікно.

На білому світі немає гіршого нещастя, як втратити здоровий глузд від любові, і ніхто, крім Всевишнього, не зможе відгородити людину від цього. Але Бог, на превеликий жаль, не займається такими дурницями, як любов. У цей час він одноосібно володіє всіма таємницями закоханої душі і лише з цікавістю споглядає за нею зі своєї величної недосяжності.

Потаємне кохання цієї четвірки було небезпечне, як розбуджений вулкан. Вони постійно потребували зустрічей. А коли довгий час не бачилися, то для них усе навкруги втрачало свій сенс. І навпаки, коли були разом, то їхні серця охоплював особливий щем, який неможливо ні описати, ні виміряти. Вони хотіли лише одного – спілкування і любові, від якої згорали. Та всі добре знають, що вогонь – прекрасний слуга, однак дуже поганий господар, бо руйнує все на своєму шляху. І головне, що робить це миттєво та безповоротно. Так трапилось і з ними. Полум'я свого позашлюбного кохання вони не змогли загасити...

Взаємний потяг минув критичну позначку бар'єра міцності, і всі почуття в одну хвилину прорвали греблю та вийшли назовні. Їхня інтимна родинна історія невдовзі стала «надбанням» широкого загалу та зухвалою підставою для тривалих дискусій.

А сталося ось що...

Вони святкували Восьме березня. Дітей, як зазвичай, відправили до батьків та розкошували вузьким родинним колом. Подружня любов вийшла з берегів, і вони з більшою пристрастю заглядали в очі чоловікам і дружинам товаришів, аніж своїм шлюбним партнерам. Перебували в такому захопленому стані, що кохання у своїй сім'ї, поряд із новими почуттями, було мов затерта монета, на якій зовсім не видно номіналу. Жодне вдавання вже не допомагало їм приховувати нову любов і, навпаки, зображувати стару, що вже згасла. Їхнє кохання не потребувало ніякої дорожньої карти, воно наосліп, але впевнено торувало власну любовну стежину.

Цей березневий вечір був прекрасним. Із сміхом і музикою він поступово перейшов у ніч. Вони танцювали і танцювали, обмінювалися партнерами і жартували, що зроблять це назавжди. Є такі речі, про які Всевишнього треба довго просити і лиш пошепки сказати про це Лихому, як усе враз здійсниться.

Віталій запропонував:

– Даниле, а поміняймося дружинами?!

Сказав це жартуючи, але цілком серйозно.

– Добре, я пристаю на твою пропозицію з радістю. І готовий до цього хоч із цієї хвилини, – також серйозно відповів Данило.

Жінки стояли, як загіпнотизовані. Хміль ураз пропав, вони здивовано дивилися на чоловіків. Кожна хотіла того, про що домовились їхні шлюбні, але вголос своїх бажань не виказували. Чоловіки потиснули один одному руки:

– Згода?

– Нема питань! Домовились!

Віталій обняв за талію чужу дружину Євгенію і весело сказав:

– На добраніч! Даринко, ви ідіть з Данилом у нашу спальню, а ми з Євгенією – у гостьову кімнату. Ти не проти?

– Як ти вирішив, хай так і буде.

Жартуючи, пари розійшлися по різних кутках хати.

Коли ж залишилися на самоті, то під дією алкоголю і давно нагромаджених почуттів пристрасті плавний перехід від першого відкритого поцілунку до першого розстібнутого гудзика минув блискавично швидко. Вони і не зчулись, як потрапили в палкі обійми одне одного. Шал пристрасті був подібний до грози, коли хмари збирались, збирались, небо серед білого дня стало чорнющим, але дощу все не було. І тут грянув грім, і почалася раптова злива, подібна на стихію. Хмари їхньої любові і потаємні мрії збиралися впродовж декількох років і зараз знайшли вихід... Це була суцільна лавина, шквал бажань. Вони не могли налюбитись і

натішитись одне одним.

... Зранку всі спочатку почувалися незручно і тільки перемовлялися короткими репліками. А потім, разом снідаючи, їхня бесіда перейшла в рішуче обговорення спільного майбутнього. Данило почав першим:

– Ми сьогодні в незвичному становищі, але я пропоную, щоб усе вирішили цивілізовано і звільнилися з лушпайок умовностей. Віталію, я давно бачу, що моя дружина любить тебе. Коли вона щось розповідає про тебе, то просто світиться. Я не хочу бути з нею разом тільки з почуття обов'язку та без любові, бо таке життя подібне на добровільно споруджену тюремну камеру для двох чужих осіб. Час моєї любові до неї також минув. Не знаю, у чому причина?! Але зараз це вже немає ніякого значення. Я люблю твою Дарину і хочу, щоб моє кохання розкошувало зі мною, щоб його не зачіпив навколишній бруд. Я не хочу відчувати ні ненависті, ні помсти, ні жорстокості. Це ні до чого. Я не маю наміру, як хлопчисько, ховатись із своїм коханням і шукати привід, де б зустрітися потаємно. Отож, як розумні люди, дійдемо спільного висновку щодо нашого подальшого життя. Подумаємо, як усе доведемо нашим дітям і близьким, бо після сьогоднішньої ночі жити по-старому ми вже не здатні.

Дарина і Євгенія сиділи мов німі. Вчора і сьогодні вони віддали всю ініціативу в руки своїх чоловіків і не знали, як краще зробити, щоб залишитися друзями і не спалити за собою родинні мости, водночас не втративши людське облич-

чя.

– Ти правий! По-старому ми жити вже не зможемо, а по-новому ще не вміємо. То що робимо? – Віталій запитально обвів їх прискіпливим поглядом.

Євгенія перша порушила мовчання:

– Хоч мені й ніяково від таких раптових змін, але, правду кажучи, я щаслива, що наше кохання вийшло нагору. Мені б хотілось, щоб ми все вирішили помірковано. Безперечно, для дітей і батьків це стане суцільним шоком. Їх можна зрозуміти. Але, з іншого боку, ще трохи – і діти виростуть, у них буде своє доросле життя, вони сприйматимуть нас лише як фінансових донорів. Та й, зрештою, ми ж ніде від них не тікаємо. Сторонні ж люди мене зовсім не цікавлять. Я не збираюсь жити на догоду загалу. Я мрію про майбутнє тепер і хочу отримати ковток свіжого повітря та спробувати ще раз бути щасливою. Бо не витримаю чекати десятки літ реанімації своєї любові у теперішній родині, щоб на схилі літ розпочати новий етап життя. Незважаючи на те, що моє подружжя було непоганим, нині воно завмерло, як недоношене дитя в утробі матері. Мені трохи більше за тридцять, а я почуваюся шістдесятилітньою. Я зараз бажаю кардинальних змін! Вирішуймо, де і хто буде жити.

– Я пропоную жінкам залишатися господинями у своїх домівках. Діти ж, звичайно, залишаються також із ними. А ми йдемо по других хатах, до нових дружин, – сказав Віталій і подивився запитально на Данила.

– Добре! Коли перевозимо речі?

– Як переговоримо з дітьми. А як бажаєш, то можна й сьогодні, – сказав Віталій.

– Гаразд. Я зараз візьму машину і позбираю їх від бабів-дідів. Привезу сюди, то разом й поговоримо. Діти вже дорослі, повинні нас зрозуміти.

Коли Данило поїхав, решта троє ходили по хаті, як замочелічені. Віталій никав поміж двох жінок, мов султан у своєму гаремі, почувався повним дурнем. Хотів, щоб ситуація якнайшвидше знайшла розв'язок. Їх переповнювали чудернацькі почуття ефемерності від того, що сталося. Це була гра в серйозні речі, якими не жартують, але їхнє рішення було до смішного дивним і неймовірно реальним. Найчастіше зрада супроводжується гучним биттям тарілок, сльозами, криками і травмами. Вони ж вирішили помінятися подружніми парами мирно, по-дружньому. Такої чудасії не бачив ніхто.

Але повнометражна вистава під назвою «Кінець світу» почалася в родині, коли Данило привіз двох своїх доньок і двох синів Віталія. Діти були ровесниками, старшим було майже по п'ятнадцять. Вони товаришували, бо разом зростали, їхні батьки постійно спілкувалися між собою. Це тривало не один рік...

А тут!!! Новина була шокуюча. Заходилися плачем і хлопці, і дівчата. Але їм нічого не залишалось, як прийняти рішення здурілих батьків і жити за визначеним ними приголомшливим сценарієм.

Розмови, які пізніше відбулися між батьками, тещами, свекрухами, також не передати ніякими словами. Єдине, що ніхто нікого далеко не посилав. Старі батьки обливалися холодним потом, ковтали різні заспокійливі пігулки та хапалися за серце. Вони були в розпачі і цілком розбиті морально. Та інакшого вибору, ніж змиритись, у них не залишалось. Рішення закоханих було безповоротне. Старі йойкали:

– Діти, схаменіться! Аж моторошно стає від того, що ж ви таке надумали. Ну хто де таке бачив, щоб помінятися дружинами? Ну різне буває в житті. Хтось скочить у гречку, та вертається додому. А що б отак! Світ чисто перевертається догори ногами! Сором і ганьба!

– Ой лишенько! Все! Родина зійшла на пси!

– Ви ж самі батьки, та подумайте хоч про своїх дітей, ми вже не говоримо про нас, старих!

– От би ваші діточки зробили вам такий подарунок на старості літ!

– О, Господи, це неможливо витримати! А що вже люди на це скажуть, то й подумати страшно?! Діти, оговтайтесь!

Усі вмовляння і плачі старих батьків не мали ніякого впливу. Проте вони не мали на кого ображатись, тому що в ситуації, яка склалась, були винні найрідніші люди – їхні дорослі діти. Та найкумеднішим було те, що з родини ніхто не відійшов, кількісний та якісний склад залишився незмінним. Майже так, як у відомій аксіомі: «Від зміни місць доданків сума не змінюється».

Старі батьки припинили військові дії, підняли білий стяг і, важко зітхаючи, винесли свій остаточний вердикт:

– Звар'ювали, геть звар'ювали!!! Але це ваше життя, тому робіть собі, що хочете!

...Перевозилися чоловіки через два дні. Під час їхніх зборів у рідних домівках панувала безглузда, комедійно-трагедійна атмосфера. Діти ходили заплакані та мовчазні. Батьки ж, навпаки, були в гарному настрої, оптимістично налаштовані, мирно спілкувались. Жартуючи, перебирали разом нажите майно і відкладали в окрему купку речі, що мали відійти чоловікам як придане. Про них можна було знімати комедійний фільм, і він мав би величезний успіх.

Після Восьмого березня подружні пари спали в окремих кімнатах, щоб часом не зрадити нових обранців. Це був цілковитий дурдом. Раніше не один раз, тісно притулювались одне до одного десь по закутках хати, щоб не бачили діти, цілувались. Тепер же, випадково зачепивши одне одного, проходячи поряд чи нахилиючись над речами, відсахувались, мов уражені електричним струмом. Поводились, наче не сповна розуму. Всі їхні думки були в майбутньому житті. Кохання цілком відібрало їм здоровий глузд. Діди та баби не потикалися до них, лише телефонували одне одному, маючи надію, що дітям трохи попустить і їхні божевільні примхи відійдуть у минуле, як лихий сон. Щоб сприймати це вар'яцтво адекватно, нормальній людині треба було б добряче напитись. Бо лише через призму сильного сп'яніння можна бу-

ло б щось зрозуміти, на тверезу ж голову – ніяк.

...Та надії батьків були марними. Сім'ї руйнувались, а вони ніяк не могли зрозуміти, чому нормальні на вигляд стосунки в родинях дітей закінчилися повним фіаско. Можливо, кохання – це поле битви, на якому виживають і перемагають сильніші?

Чоловіки допомагали один одному, як найближчі друзі. І так спішили, ніби боялись, що в одну хвилину все стане на звичні місця і з утвореного цікавого задзеркалля вони будуть змушені повернутись у сумну реальність до своїх законних шлюбних жінок.

Жартували, коли квапились, втретє завантажували свої торби та коробки і перевозили їх з однієї квартири на іншу. Нарешті все було розставлене по місцях. Їхнє життя набувало нових обертів і цілком іншого забарвлення.

Такі екстренеординарні новини поширюються блискавично.

...Через кілька днів Віталія і Євгенію покликали на бесіду в управління освіти. Але, на диво, начальник управління поговорив з ними мирно, махнув рукою:

– Ідіть! Коли вам так добре, то робіть собі, як знаєте. Лише аби робота не страждала. Віталію, але мусите оформити свої стосунки офіційно. Ви працюєте з дітьми. Та й знаєте ж, що в нас «обліко морале» на першому плані. А кохання десь дуже далеко, на десятому. Через місяць-другий доповісте мені.

У Віталія і Євгенії ранок починався із перших слів про школу і довгий день також закінчувався словами про неї. У них були однакові інтереси, хвилювання, проблеми і радощі. Не кожна людина може працювати у школі і так легко переносити шкільне життя у свою душу через призму власного світобачення. Вони були створені для школи, жили нею і одне одним.

У Данила і Дарини життя пішло цілком по-іншому. У їхніх розмовах не було місця освіти і навіть не пахло ніякими освітянськими проблемами. Через місяць Данило приніс додому свідоцтво про розлучення і поклав перед коханою на стіл.

– Даринко, спитай у Віталія, як у вас справи із розлученням. Я б просив тебе, щоб ми найближчим часом оформили наші стосунки офіційно.

Того ж літа вони таки розписались і щасливі поїхали у свій медовий місяць на південь. Данило передбачив усі родинні нюанси: щоб дати дітям повноцінний літній відпочинок, узяв для всіх чотирьох путівки в табір. Віталій повернув гроші за своїх синів. Усе відбувалося цивілізовано і сучасно.

Віталій та Євгенія також офіційно оформили свої стосунки. Спілкувались зі своїми колишніми-дружинами та колишніми чоловіками за потреби вирішення питань, що стосувалися дітей. У гості, як колись у давні часи їхньої дружби, уже не ходили. Кожен мав своє сімейне життя, але телефонували одне одному досить часто...

Коли їхні спільні знайомі випадково зустрічалися десь у місті, то перше і передостаннє слово було про родинний ребус «зварійованої сімейки» і лише останнє, зовсім куценьке, про власні справи. У цьому не було нічого дивного, бо для оточуючих розглядати чужі простирадла значно цікавіше, ніж копирсатись у власному бруді. Переконати людей у своїй правоті важко. Та правильно говорять: якщо ми самі не подбаємо про особисту репутацію, то за нас це зроблять інші, притушовуючи темними фарбами. Так було і з ними.

Доля людська непередбачувана. Але, як не дивно, життя триває навіть тоді, коли звичний спосіб життя вмирає. У них усе сталося як в індійському фантастично-казковому кіно. Вони продовжували кохати, працювати і просто щасливо жити. Невелика доза адреналіну повернула їм молодість і життєві сили. Про цю родину на ювілейній зустрічі однокласників згадали не один раз.

Частина 3

Ой, леле ж мені, леле!

*Чому смуток з тобою поруч
Часто ходить у світлі дні?
Певне, є в тебе біль і горе,
Невідомі зовсім мені.*

*Хоч на щастя життя багате,
Але кожну людину ждуть
І печалі, і сум, і втрати,
І не можна їх обминути.*

*Але к бісу ця мудрість убогу!
І догадки під три чорти!
Я бажаю, щоб всю дорогу,
Все життя усміхалась ти.*

*Щоб ніколи сльоза на вії
Не світилася, мов роса.
Хай же щастям завжди ясніє
Некриклива твоя краса.*

*Я не йму тобі зовсім віри,
Як сумною побачу тебе,
Небо в сутінь буває сірим,
А насправді ж воно – голубе.*

Василь Симоненко

Подружні зміни в директора школи були майже гумори-

стичними порівняно із трагедією, яка сталась із їхніми друзями – Любою Батіг та Орестом Коваленком.

Вони товаришували з перших класів і одружилися через декілька років після закінчення школи. Люба була бідовою з дитинства, опікувалася двома молодшими сестрами, яких виховувала замість своїх батьків. Тато був відомим жокеєм. Мама разом із ним займалася кіньми, і вони вдвох постійно роз'їжджали по усіх усядах на спортивні збори кінників та змагання. А з часом переїхали жити в іншу область, де був великий кінний завод, на якому вони працювали. Після цього дочки зробили висновок, що коні для них дорожчі та рідніші, ніж власні діти. Але що можна сказати в цій ситуації?! Батьків не вибирають!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.